

Židovská synagoga

objekt č. 18 | ulice Chelčického, Teplice

Židé po čtyři staletí neodmyslitelně patřili k Teplicím, byla zde jedna z největších židovských obcí v Čechách. Není tedy divu, že ve městě již od roku 1550 stávala synagoga – v prostoru dnešního Mírového náměstí. Během 17. století však byli Židé z centra města vykázáni. Bez svolení vrchnosti se Židé nesměli stěhovat, usadit, prodat či koupit dům, ani si stěžovat pražskému rabínovi. Teprve toleranční patent Josefa II. odstranil nejhorší diskriminační nařízení, plná práva Židům přinesl až revoluční rok 1848.

Tehdy se židovská komunita začala rychle rozrůstat, malá synagoga v Sobědruhách nestačila pojmout všechny věřící. Teplická židovská obec proto v roce 1872 zakoupila za 25 000 zlatých půlhektarový pozemek v tehdejší Payerově (dnes Lipové) ulici, s plány na velkou modlitebnu. V roce 1879 byl založen Spolek pro výstavbu chrámu (Tempellau Verein), který měl vytvořit stavební fond, získat nové příznivce a prosadit stavbu synagogy. V létě 1880 bylo vše připraveno.

Stavební plán vypracoval vídeňský architekt Wilhelm Stiassny. Uprostřed zimy byl položen základní kámen, vlastní stavba započala 11. března 1881. Přes řadu problémů byla synagoga po 18 měsících hotová a 6. září 1882 mohla proběhnout slavnostní kolaudace.

Celkové náklady se vyšplhaly na 100 000 zlatých. Velká slavnost vysvěcení se konala v neděli 10. září 1882. Průvod lidí se vydal na symbolickou cestu od staré synagogy k nové, jejímuž vysvěcení přihlíželo na 2 000 lidí. Večer se pak pořádal slavnostní banket v Zahradním sále knížete Claryho. U příležitosti slavnostního vysvěcení byla vydána i cínová pamětní medaile.

Architekt navrhl budovu v neorenesančním slohu s orientálními prvky: velkou hlavní kopuli s Davidovou hvězdou doplňovaly čtyři menší kopule v rozích stavby. Ta měla monumentální rozměry: tyčila se do výšky 42 m na ploše přes 1 000 m². Stala se jednou z dominant města a nutno podotknout, že velikostí se jí mohla rovnat jedině synagoga v Plzni.

V roce 1938 většina Židů město opustila. Synagoga osiřela. Město z ní chtělo udělat muzeum, městský archiv a koncertní sál. K předpokládanému využití však nedošlo, protože v noci na 15. března 1939 byla zapálena a do rána zcela vyhořela. Tímto nedůstojným způsobem tak zmizel jeden z klenotů architektury města Teplic. Dnes synagogu a osudy teplických Židů připomíná pomník, postavený v roce 1994.